

Tremtinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

www.lpkts.lt

Trisdešimt šeštieji leidybos metai. Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

2024 m. balandžio 19 d.

Nr. 15 (1565)

LPKTS delegacijos vizitas pas Lenkijos „Sibiro sąjungos“ kolegas, minint trėmimų ir totalitarinio režimo nusikaltimų įvykius

Jonas JAKAITIS, LPKTS delegacijos narys

Balandžio 12 dieną Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos delegacija, vadovaujama LPKTS valdybos pirmininko Vlado Sungailos, Lenkijos „Sibiro sąjungos“ kvietimu lankėsi Vroclave, minint antrojo masinio Lenkijos piliečių trėmimo į Sovietų sąjungos platybes įvykius. LPKTS delegacija: Jonas Jakaitis, LPKTS Vilniaus skyriaus pirmininkas, Saulius Černa, LPKTS valdybos narys, ir Rolandas Raibikis, LPKTS Marijampolės apskrities koordinatorius, dalyvavo „Sibiro sąjungos“ organizuotame „Rytų Golgota“ žygyje, simbolizuojančiame kelionę į tremtį – į kupiną baimės ir alkio Sibiro nežinomąybę. Šios atminties simbolis – „Rytų Golgotos“ maršas, kas dvejus metus vyksta Žemutinės Silezijos sostinėje, Vroclave.

Minėjime dalyvavę svečiai ir miesto vadovai

(keliamoji 2 psl.)

Nuo Biržų iki Krasnojarsko

Gydytoja, 1941 m. tremtinė Felicija Balbierytė-Karpalova gyvena Biržuose. Užaugino ir į mokslus išleido dukterį Mariją ir sūnų Aleksandrą. Abu Kaune baigė medicinos mokslus, sūnus įgijo ir ekonomisto diplomą. Turi tris anūkus. Moteris Biržų poliklinikoje vidaus ligų gydytoja išdirbo pusę amžiaus, dabar jau užtarnautame poilsyje. Džiaugiasi, kad medicina tapo šeimos profesija: Biržuose šeimos gydytoja dirba ir jos duktė Marija.

Felicijos vaikystė ir jaunystė prabėgo tremtyje. Baigė rusišką vidurinę mokyklą. Užaugusi labai norėjo tapti gydytoja. Po nesėkmingų bandymų studijuoti mediciną Krasnojarske ir Tomske, 1959 m. ji atvyko į Kauną, vildamasi patekti į Kauno medicinos institutą, kur tuo metu buvo rusų kalba dėstoma grupė. Deja, kaip buvusios tremtinės ir čia jos nepriėmė. Tik siekiai neišblėso.

Kitamet svajonė išsipildė: 1960 m. Felicijai pavyko įstoti į Baltarusijos Vitebsko medicinos institutą. Kad ji buvusi Sibiro tremtinė, baltarusiai nepasidomėjo... Baigė mokslus 1966 m., veržėsi dirbti į Lietuvą, tačiau darbo negavo. Tad liko Baltarusijoje, sukūrė šeimą. Tik po penkerių metų pavyko įsidarbinti gimtuosiuose Biržuose, čia jos laukė iš Sibiro grįžę tėvai...

Moteris sako, kad Kaune jai mieliausia vieta yra Prisikėlimo bažnyčia, kurios atgimimui daug jėgų skyrė jos pusbrolis, mamos brolio sūnus Algimantas Sprindys (1928–2018).

(keliamoji 6 psl.)

Elzbieta ir Juozas Balbieriai su vaikais Felicija, Aloyzu, Regina ir augintiniu. Dešinėje – kaimynė estė. 1950 metai

Praeitis gyva, žinokime apie tai

Raimundė GEČIENĖ

Šilalės Vlado Statkevičiaus muziejuje vyko prasminga paroda, skirta partizanui, Laisvės premijos laureatui, Šilalės garbės piliečiui Albinui Kentrai atminti jo 95-ųjų gimimo metinių proga.

Su jubiliate Elvyra Petkiene

Albinas gimė 1929 m. kovo 29 d. Gūbrių kaime, tuometiniame Šilalės valsčiuje. Tėvai buvo aktyvūs visuomenininkai ir Lietuvos patriotai. Dramatiškais Lietuvai metais Kentrų šeima susibūrė aktyviai kovai už Lietuvos laisvę. Po savo gyvenamuju namu jie išsikasė gynybinį bunkerį, kurio dėl išmanios konstrukcijos NKVD atstovams nepavyko surasti. Broliai žuvo 1949 m. Sesuo Irena įkalinta dešimčiai metų Irkutsko srities lageryje. Partizanų Mama ilgus metus slapstėsi aplinkiniuose kaimuose.

Albinas Kentra, bendramokslis išduotas, 1946 m. suimtas ir nuteistas dešimčiai metų lagerio. Į laisvę Albinas paleistas 1954 m. birželio mėnesį. Laimingų atsitiktinumų dėka, jis nuo 1965 m. dirbo Vilniaus universiteto filologijos fakulteto anglų kalbos vyresniuoju dėstytoju. Čia jis vėl surado naujus kovos būdus už Lietuvos laisvę. Ėmėsi naujos veiklos – filmuoti svarbiausius istorinius įvykius, tapo universiteto istorijos vaizdo metraštininku. Jo iniciatyva išsaugotas Vilniaus universiteto pastatų ansamblis bei jo puošyba lietuviškais motyvais: freskomis, gobelenais ir paveikslais.

(keliamoji 4 psl.)

LPKTS delegacijos vizitas pas Lenkijos „Sibiro sąjungos“ kolegas, minint trėmimų ir totalitarinio režimo nusikaltimų įvykius

(atkelta iš 1 psl.)

Skaičiuojama, kad tuo metu iš viso buvo deportuota į tolimuosius Sovietų sąjungos rajonus daugiau nei milijonas lenkų. Šimtai tūkstančių Lenkijos žmonių ten mirė.

LPKTS delegacija tuo pat metu dalyvavo ir Katynės nusikaltimo aukų minėjime. Čia prisimintos ir paminėtos Sovietų sąjungos agresijos šimtų tūkstančių Lenkijos piliečių trėmčių ir kalinimų aukos.

1940 m. balandžio 13 d. prasidėjusio antrojo Lenkijos piliečių trėmimo metu į Sibirą ir Kazachstaną buvo

ištremta per 61 tūkstantis asmenų. 1940 m. pavasarį sovietų kankinta ir nužudyta apie 22 tūkstančiai Lenkijos Respublikos elito atstovų – kariuomenės karininkai, uniformuoti tarnybų pareigūnai ir civiliai. Nusikaltimai buvo išaiškinti 1943 m. balandžio 13 d. Todėl šios balandžio mėnesio vidurio dienos Lenkijoje yra simbolinės, minint šiuos ir kitus sovietinės agresijos nusikaltimų įvykius.

Iškilmių metu buvo aukojamos iškilmingos šv. Mišios, aukų, nukentėjusiųjų nuo sovietinės agresijos pagerbimo ceremonija, minėjimas bei svečių, taip

pat ir LPKTS delegacijos atstovų, pasisakymai. Prie memorialo padėta gėlių prisimenant tragiškus ano meto įvykius. Taip pat buvo apdovanoti Lenkijai nusipelnę asmenys, vyko formalios diskusijos ir neformalus bendravimas lankantis „Rytų Golgota“ muziejuje.

Renginio Garbės komiteto nariai: Maciej Avižen, Žemutinės Silezijos vaivadijos biuro Vroclave vaivada, Cezary Pzybylski, Žemutinės Silezijos provincijos maršalka, Romanas Potockis, Vroclavo apskrities meras, Kordianas Borejko, „Sibiro sąjungos“ pirmininkas.

Renginyje dalyvavo: Lech Parell, Represuotų asmenų biuro vadovas, Jacek Sutryk, Vroclavo prezidentas, Andrzej Jerie, Vroclavo „Centrum Historii Zajeźdźnia“ direktorius, Ryszard Janośas, „Sibiro sąjungos“ Vroclavo sk. pirmininkas. Taip pat dalyvavo dr. Marek Muter, Europos atminties ir sąžinės platformos prezidentas, kiti Vroclavo ir Žemutinės Silezijos vietos savivaldos pareigūnai, dvasininkai, studentai, jaunimo organizacijų atstovai, visos Lenkijos „Sibiro sąjungos“ padalinių vadovai bei Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos atstovai.

Jonas Jakaitis dovanoja knygą apie vykusį Forumą LR Seime

LPKTS delegacija su „Sibiro sąjungos“ vadovais

Jonas Jakaitis, Vladas Sungaila su vadovais

Vladas Sungaila, Rolandas Raibikis ir Jonas Jakaitis

Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio pasiūlymas Salomėjos Nėries gimnaziją pavadinti Marcelės Kubiliūtės vardu

Nenutyla ginčai dėl Vilniaus Salomėjos Nėries gimnazijos naujo vardo suteikimo. Ieškoma ir kai kurių vietovių gatvių, pavadintų sovietinių okupantų tarnų vardais, pakaitalų.

Lietuvos laisvės kovos sąjūdis siūlo minėtą gimnaziją ar kurią nors gatvę pavadinti daug Lietuvai nusipelnusių mūsų žvalgybos legendos, spaudos ir visuomenės veikėjos Marcelės Kubiliūtės vardu. Jos vardu pavadinta mokykla prisidėtų prie moki-

nių patriotinio ugdymo, skatintų mokinių labiau domėtis mūsų laisvės kovomis, Lietuvos istorija.

Pavadintos M. Kubiliūtės vardu gatvės taip pat skatintų žmones pasidomėti šios moters asmenybe ir veikla, garbingais Lietuvos istorijos puslapiais.

Zigmas Tamakauskas,
LLKS štabo viršininko pavaduotojas,
ordino „Už nuopelnus Lietuvai“
kavaliierius

Artimieji Rytai – kur pasuks įtampa?

Parengė Gintaras MARKEVIČIUS

Po Irano masinės dronų atakos prieš Izraelį atrodo, kad dabar tai jau Izraelis kad duos, tai duos Iranui – mažai nepasirodys, bet nieko panašaus neįvyko. Izraelis nepuolė karštligiškai keršyti, mojuodamas visomis savo galiomis į kairę ir į dešinę. Žinoma, tai nereiškia, kad šalis susitakė su agresoriaus akibrokštu – vienoks ar kitoks atsakas bus. Kariniu požiūriu, nėra taip paprasta pasiekti Iraną, su kuriuo Izraelis neturi tiesioginės sienos, nors šiuolaikinės karo technologijoms valstybių sienos ir atstumai beveik neegzistuoja.

Visgi efektyvią ataką pirmiausia lemia netikėtumo faktorius, o koks gali būti netikėtumas, kai šalis skiria daugybę kilometrų, kuriems įveikti reikia laiko: štai tas atstumas padeda besiginančiajam nuspėti priešo tikslus ir imtis atsakomųjų priemonių. Beje, kaip tik taip nutiko ir Iranui atakuojant Izraelį – štai kodėl buvo sunaikinti beveik visi iranietiški dronai ir raketos (o pasiekę tikslą praktiškai nepadare jokios žalos, net apie žuvusius nekalbama).

Maskvoje turėtų vyrėti nusivylimo nuotaikos – viltys, kad Artimuosiuose Rytuose įsipiels didelis karas tarp Irano ir Vakarų, kol kas tuščios. Nei arabų šalys, nei Vakarai nenori tokio karo regione, kuris yra gyvybiškai svarbus visiems tarptautinės prekybos požiūriu. Net Iranui nėra egzistencinio pagrindo veltis į karą su Vakarais, juo labiau kad pastaruosius remtų net kai kurios arabų šalys. O pasitikėti „sėbrais“ – Kinija, Šiaurės Korėja ir ypač Rusija, negalima. Be abejo, tą nepasitikėjimą supranta ir Kremliuje, be to, nors įtampa Artimuosiuose Rytuose jam labai naudinga dėl sumažėjusio dėmesio Ukrainai, rusams būtų ne į naudą bet kokia blokada Iranui, iš kurio jie perka ginkluotę (taip pat per Persijos įlankos regioną vyksta šešėlinė Rusijos prekyba su pietų Azijos valstybėmis).

Paradoksas, bet Rusijai ne į naudą gali išeiti šis Irano išpuolis, mat JAV Kongrese stringantis paramos Ukrainai vežimas gali pajudėti iš vietos: žinia, ta parama yra bendrame pakete su

parama Izraeliui, o poreikis kuo greičiau padėti Izraeliui neišvengiamai paliestų ir Ukrainą.

Tiesą sakant, sunku suprasti, ko tikėjosi Iranas, paleidęs dronų ir raketų spiečių į Izraelį? Taip, pateisinimą savo veiksams jis turi – tai kerštas už sėkmingą Izraelio smūgį į Damaske esančią Irano ambasadą, kurioje žuvo keli iraniečių generolai, atsakingi už teroro išpuolius prieš Izraelį. Taip pat Teheranas pademonstravo savo, kaip kategoriško kovotojo prieš Izraelio valstybę, įvaizdį. Deja, bet visiškai oro atakos fiasko parodė ir techninį priešininko Izraelio pranašumą. Tiesa, Izraeliui atmušti dronus ir raketas bendromis pastangomis padėjo amerikiečiai, britai, prancūzai ir Jordanija, bet didžiausią vaidmenį, be abejo, suvaidino patys izraeliečiai, kurių oro gynyba yra viena geriausių pasaulyje.

Galbūt tuo metu, kai laikraštis pasieks skaitytoją, situacija regione bus pasikeitusi, Izraelis bus atsilyginęs Iranui kur kas rezultatyvesniu atkirčiu,

visgi tikėtis didesnio karo Artimuosiuose Rytuose nereikia – niekas tuo nesuinteresuoti. Izraelio sąjungininkai ragina jį neeskaluoti konflikto, juo labiau kad sėkmingą išpuolio atėmimą galima pateikti kaip neabejotiną Izraelio pergalę. JAV prezidento Baideno sušauktas „Didžiojo septyneto“ (G7) susitikimas (nuotoliniu būdu) pasmerkė Irano išpuolį prieš Izraelį ir pareiškė, kad stengsis užkirsti kelią „nekontroliuojamai regioninei eskalacijai“ Artimuosiuose Rytuose. G7 vadovai paragino ir Iraną elgtis santūriai (Iranas, panašu, ir pats išsigando savo entuziazmo, nes netrukus po atakos pareiškė, jog pasiekė savo tikslą ir daugiau neketina plėsti puolamųjų veiksmų).

Gaila, bet panašios pagalbos besiginant nuo agresoriaus dronų ir raketų nesulaukia Ukraina. Prezidentas V. Zelenskis pastebėjo, kad Vakarai yra pajėgūs apsaugoti savo sąjungininkų dangų nuo agresoriaus išpuolių ir apgailėstavo, kad ukrainiečiams tenka kentėti nuo vis smarkesnių rusų atakų.

Lietuvoje kuriama nauja karo komendantūrų struktūra taikos metu

Lietuva gyvena greitai besikeičiančioje geopolitinėje aplinkoje, todėl šalies gynybai ir saugumui yra skiriama daug dėmesio. Valstybės ir jos piliečių ryžtas ginti tėvynę yra rimtas priešus atgrasantis signalas. Gintis turi būti pasiruošę visi – visuotinė gynyba prasideda ir baigiasi kiekvieno piliečio įsitraukimu.

Kiekvienas žmogus turi žinoti savo vaidmenį valstybės gynyboje ir įgyti praktinių gebėjimų, reikalingų priešintis, nes žinios suteikia ramybės. Tam, kad visi suprastų savo vaidmenį, Lietuvos kariuomenėje yra kuriama nauja karo komendantūrų struktūra taikos metu. Tai bus dar vienas būdas, leidžiantis piliečiams prisidėti prie valstybės gynybos.

„Pilietinių pasipriešinimų, kovų, sukilimų patirtis rodo, kad padedantys vieni kitiems, kartu su priešu kovojantys žmonės yra tarsi tinklas, dengiantis visą šalį. Šiandien iš visuomenės labiausiai girdime poreikį žinoti savo vaidmenį valstybės gynyboje ir įgyti praktinių gebėjimų, reikalingų pilietiniam pasipriešinimui. Žmogus turi žinoti, kaip jis gali apginti savo namus, kur ateiti, ką daryti. Būtent tam ir ku-

riama komendantūrų struktūra taikos metu“, – sako krašto apsaugos ministras Laurynas Kasčiūnas.

Karo komendantūros taikos metu: kaip tai veiks? Nauja karo komendantūrų struktūra taikos metu bus sukurta Lietuvos kariuomenės Karo prievolės ir komplektavimo tarnybos ir komendantūrų pagrindu. Greta paskirtų komendantūrų ir jų pavadootojų bei komendantūrų vienetų atsiras galimybė rengti rezerve esančius asmenis taikos metu bei patriotiškai nusiteikusiems piliečiams suteikti karybos žinių, integruotis į komendantūrų vienetų struktūrą.

„Lietuvos kariuomenės vaidmuo valstybės ginkluotoje gynyboje yra kertinis – ginklu ginti valstybės teritorinį vientisumą. Efektyviai kariuomenės operacijai būtinas sklandus užnugario sistemos veikimas. Į užnugario sistemos veikimą įtraukus komendantūrų karinius vienetus bus sudarytos sąlygos manevriniam padaliniam neatsitraukti nuo pagrindinės užduoties. Kviečiu kartu kurti mūsų tautos gynybinę galią“, – sakė kariuomenės vadas generolas Valdemaras Rupšys.

Komendantūrų štabai ir komendantūriniai vienetai bus papildyti taikos meto

pareigybėmis. Šiuo metu jie užpildyti profesinės karo tarnybos kariais, priskirtais parengto rezervo karo prievolinkais, taip pat Lietuvos šaulių sąjungos komendantūriniais šauliais. Vėliau jie pasipildys pilietiškais asmenimis, norinčiais prisidėti prie valstybės gynybos. Taikos metu jų karinį rengimą karo komendantūrinuose vienetuose užtikrins Krašto apsaugos savanorių pajėgos.

Tiek parengtasis, tiek neparengtasis Lietuvos kariuomenės personalo rezervas bus šaukiamas į mokymus priskirtoje karo komendantūroje. Tai ateityje padės didinti ginkluotai valstybės gynybai pasirengusių, karinių įgūdžių turinčių piliečių skaičių ir taikos metu paruošti pilietinę visuomenę.

Platus komendantūrų tinklas leis paruošti pilietiškausiems asmenims, kad jie galėtų ginti ir ginti konkrečiose, jiems gerai pažįstamose gyvenamosiose vietose. Lietuvos kariuomenė savo ruožtu užtikrins žmonių, užsirašusių į komendantūrų vienetus, aprūpinimą, taip pat ir ginklais.

„Karo komendantūros – užnugario sistema – taps parama Lietuvos kariuomenei karo atveju, kur Lietuvos piliečiai, pritaikydami savo įgūdžius, veik-

dami savivaldybės lygiu padės užtikrinti valstybei gyvybiškai svarbias funkcijas, gintis nuo priešų“, – teigia krašto apsaugos ministras L. Kasčiūnas.

Karo atveju piliečiai, įtraukti į komendantūrų sąrašus ir įgiję karinių įgūdžių, padės ginti savo miestelį ar rajoną, saugos gyvenamojoje aplinkoje esančius svarbius objektus. Komendantūriniam vienetams priklausantys asmenys rūpinsis svarbių objektų jų mieste ar rajone apsauga, įrenginės ir saugos kontrolės postus, užtikrins komandanto valandos laikymosi taisykles, dalyvaus turto rekvizicijos procese, stebės aplinką, kovos su nelegaliomis ginkluotomis grupėmis ar atliks kitas, Lietuvos kariuomenės pavestas užduotis.

Kaip prisijungti prie karo komendantūros? Piliečiai, norintys prisidėti prie valstybės gynybos ir įgyti karinių įgūdžių, registruotis galės artimiausiam Karo prievolės ir komplektavimo tarnybos padalinyje. Registracija į taikos meto komendantūrų vienetus prasidės nuo šių metų gegužės 1 dienos ir tęsis iki rugpjūčio 31 dienos. Planuojama, kad jau spalio mėnesį karo komendantūrų kariniuose vienetuose bus pradėtas karinis rengimas.

Pritarta gynybos pramonę stiprinančiam įstatymo projektui

Vyriausybės posėdyje pritarta Krašto apsaugos ministerijos inicijuotam Gynybos ir saugumo pramonės įstatymo projektui, sudarančiam palankesnes sąlygas šios srities pramonės augimui, kartu stiprinant šalies saugumą, gynybos technologijų pažangą ir Lietuvos pramonės tarptautinį konkurencingumą.

Įstatymo projektu siūloma tobulinti gynybos ir saugumo pramonės vystymuisi reikalingą teisinį reguliavimą, siekiama rinkos ekonomika pagrįsto šios pramonės augimo.

Įstatymu inicijuojami pakeitimai, keičiantys iki šiol fragmentiškai formuojamą Lietuvos gynybos ir saugu-

mo pramonės politiką – kuriamas reguliavimas, išskiriantis gynybos ir saugumo pramonės svarbą nacionalinio saugumo kontekste. Siūloma, kad Vyriausybė, siekdama užtikrinti esminius Lietuvos valstybės saugumo interesus, patvirtintų prioritetiniams Lietuvos kariuomenės pajėgumams vystyti būtina karinės įrangos ir ginkluotės sąrašą, kuris parodys aiškias Lietuvos gynybos ir saugumo pramonės plėtros kryptis, pramonės subjektams leis išsigrąžinti, į kurių karinių technologijų, įrangos vystymą yra tikslinga investuoti.

Numatoma, jog sukūrus papildomas paskaitas saugumo ir gynybos pramo-

nės srityje veikiančioms Lietuvos įmonėms, efektyvesnio mokslo ir verslo bendradarbiavimo sąlygomis Lietuvoje galės būti kuriama daugiau paklausių pramonės produktų.

Naujasis įstatymas įtvirtina ir pramoninį bendradarbiavimą – sudaro galimybę Lietuvos gamintojams įsitraukti į krašto apsaugos sistemos institucijų vykdomus prioritetinius karinės įrangos ir ginkluotės įsigijimus. Numatoma, kad taikant pramoninį bendradarbiavimą dalis užsienio karinės įrangos tiekėjų ar gamintojų sutartinių išpareigojimų privalės būti vykdomi Lietuvoje gynybos ir saugumo pramonės sri-

tyje veikiančių ūkio subjektų.

Taip pat įstatyme numatytos papildomos finansavimo priemonės, kurios didins investicijas į pažangių gynybos technologijų mokslinius tyrimus, plėtrą ir gamybą, leis įsigyti Lietuvos mokslininkų ir pramonės sukurtus produktus, kurie svarbūs nacionaliniam saugumui užtikrinti, taip pat sudarys sąlygas pačiai valstybei inicijuoti užsakyamus dėl konkrečių produktų, svarbių nacionaliniam saugumui, išvystymo.

Šiems projektams dar turės pritarti Seimas. Tikimasi, kad naujas teisinis reguliavimas bus priimtas liepos 1 d.

Pagal KAM inf.

Skaitytojų laišakai

Justitia est fundamentum regnorum – teisingumas yra valstybių pagrindas.

Toks užrašas buvo iki Lietuvos okupacijų ant Teisingumo rūmų, Kaune, dabartinės Filharmonijos. Kaip vertina esamą teisingumą kandidatai į Prezidentus?

Buvęs Konstitucinio Teismo pirmininkas Dainius Žalimas praneša, kad net Konstitucinį Teismą yra apėmusi erozija. Tai apie kitus teismus ar teisės institucijas nėra ką ir kalbėti, tačiau nepateikia idėjų tokiai padėčiai pakeisti. Teisės žinovas Ignas Vėgėlė šios problemos išvis nenagrinėja.

Kiti kandidatai apie valstybių pagrindą, atrodo, nieko nėra girdėję, nors šiandien egzistuoja Civilinio Kodekso proceso (CPG) 242 str. 1 d., leidžianti teisės neskaidrumą. Paly-

ginti žemo lygio teisėjas gali priimti nutarimą be teisės jį apskusti: neapskundžiamai paimti kyšį. Tokia tvarka, aiškinama, apsaugo nuo bylų vilkinimo, pagreitina sprendimą. Visi supranta, kad teismų sprendimai turi būti greiti, bet svarbiausia teisingi.

Manyčiau, bet kuris Seimo narys galėtų imtis padėti pakeisti, bet keisti gali komisija. Sudarytas teisinis valstybės brangiai apmokamas labirintas, kuriame net šachmatininkė Seimo Pirmininkė Viktorija Čmilytė-Nielsen neranda išeities. Galbūt Prezidentas Gitanas Nausėda su technokratiu mąstymu galėtų rasti išeitį.

Šiuo straipsniu neagituojau, o tik tai komentuoju nepatenkinamą valstybės pagrindą.

Povilas VARANAUSKAS,
Lietuvos Valstybės
Nepriklausomybės Akto signataras

Praeitį gyva, žinokime apie tai

(atkelta iš 1 psl.)

Renginį vedė šio muziejaus direktorius Antanas Ivinskis, o jam nuoširdžiai talkino savanorė, LPKT sąjungos valdybos narė Loreta Kalnikaitė.

Dalyvavo gausus būrys svečių, savivaldybės atstovų, LPKTS narių bei giminaičių.

Nuoširdžiai tikimės, kad bus atstaryta Albino Kentros sodyba, atkurtas

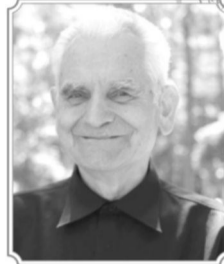
Dalyvavo gausus būrys svečių, savivaldybės atstovų bei giminaičių

Sveikiname

Sveikiname **Zigmą BARTKŲ** jubiliejinio 85-ojo gimtadienio proga ir linkime dar daug ilgų, sveikų, prasmingų gyvenimo metų.

Z. Bartkus LPKTS Alytaus filialo veikloje dalyvauja nuo jo įkūrimo dienos: vėliavnešys, sąskrydžių Ariogaloje, suvažiavimų dalyvis, Alytaus filialo Revizijos komisijos pirmininkas. Savo tremties išgyvenimais nuolat dalijasi su jaunąja karta, asmeniniu pavyzdžiu moko jaunimą mylėti Tėvynę.

LPKTS Alytaus filialo taryba ir bendruomenė, choro „Atmintis“ nariai

Garbingo 80-ojo gimtadienio proga nuoširdžiai sveikiname filialo narę, buvusią tremtinę **Eugeniją ILGINIENĘ**. Tebūna nuotaika šviesi ir įkvėpimas amžinas, o kiekviena akimirka dovanoja viltį, tikėjimą ir meilę. Tegul visi norai išsipildo, tikėjimas nesibaigia, meilė sušildo širdį, o laimė į namus ateina.

LPKTS Klaipėdos r. filialas

*Gyvenimas mūsų – tai vėjo šiaurinio
Dainuotos lopšinės žiemos vakarais,
Vis dirginęs širdį, vis slėgęs krūtinę
Ir akmeniu virtęs kartus ilgesys.*

Jubiliejinio gimtadienio proga sveikiname buvusius tremtinius:

Vandą JAKAVICKIENĘ, Aldoną PAKALNIENĘ, Janiną AVERJANOVA, Emiliją BEZMĖNAITĘ ir Martą ŠVAB – 80-ojo, Antaną KASIULĮ ir Stasę BUDNIKIENĘ – 70-ojo, Almą ZINKEVIČIENĘ – 55-ojo.

Linkime sveikatos, ištvermės, artimųjų meilės ir Dievo palaimos!

LPKTS Pakruojo filialas

Nuoširdžiai sveikiname **Aldoną ir Joną ČEPONIUS 65-erių** bendro gyvenimo metų proga. Džiaugiamės didele, gražia ir ypatinga Jūsų švente, neišsenkančia meile ir pagarba vienas kitam. Linkime dar daug gražių akimirkų kasdienybėje ir Aukščiausiojo globos.

LPKTS Rokiškio filialas

bunkeris ir įprasminata garbinga praeities kovų istorija.

Ši diena turėjo tęsinį. Iš muziejaus, pasibaigus gražiam renginiui, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Šilalės filialo pirmininkė Teresė Ūksienė ir jos pavaduotojas Antanas Rašinskas bei frakcijos narė Raimundė Gečienė aplankė ir pasveikinome politinę kalinę Elvyrą Petkienę, gyvenančią Laukuvoje, kuri šventė savo 90 metų jubiliejų. Elvyra guvi, pasitempusi ir dar aktyvai besidominti politiniu gyvenimu moteris. Pasikalbėdami užsimi-

nėme apie pokario laikus. Pasirodo ji, 1952 m. areštuota už pagrindinę veiklą, kartu su šešiais bendramoksliais ir seserimi Irena, tarp jų buvo ir Teresė Ūksienė bei profesorius, Šilalės garbės pilietis Petras Bielskis. Elvyra buvo tardoma ir laikoma Klaipėdoje, saugumo kalėjime. Mirus Stalinui, po teismo, dėl jauno amžiaus paleista į laisvę.

Praeities istorija yra mūsų gyvenimuose. Tik labai svarbu ją žinoti ir nepamiršti...

*Šilalės Vlado Statkevičiaus
muziejaus nuotr.*

Loreta Kalnikaitė. Gėlės jubiliatei

Palikimas ateities kartoms albumas „Ištremti iš Tėvynės“

2023 metų pabaigoje Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro Leidybos skyrius išleido tremtinių ir politinių kalinių nuotraukų albumą „Ištremti iš Tėvynės / Deported From Their Homeland“. Leidinį rengė ir sudarė LGGRTC Atminimo programų skyriaus istorikai: Benas Navakauskas, Birutė Panumienė, Violeta Jasinskienė, Elvyra Mickevič, Jolanta Vilija Sinkevičiūtė, Julita Milašiūtė.

Kuo šis leidinys išskirtinis

Tremtinių ir politinių kalinių nuotraukų albumas „Ištremti iš Tėvynės“ yra daugiau nei tris dešimtmečius LGGRTC vykdomos programos „Tremties ir kalinimo vietos“ darbo rezultatas. Tai pirmasis lietuvių ir anglų kalbomis parengtas nuotraukų albumas, nuosekliai pasakojantis sovietų represijas patyrusių asmenų – tremtinių ir Gulago lageriuose kalintų politinių kalinių – istorijas. Leidinyje pateikiama apie 800 nuotraukų iš Lietuvos gyventojų tremties ir kalinimo vietų Sibire, europinėje Rusijos dalyje ir Centrinėje Azijoje. Dauguma albume panaudotų nuotraukų iki šiol nebuvo publikuotos. Todėl tyrinėtojams, asmenims, patyrusiems sovietų represijas, jų artimiesiems, šia tema besidomintiems skaitytojams sudaromos unikaliomis galimybės pamatyti ir prisiliesti prie nuo sovietinio teroro nukentėjusių žmonių istorijų.

Vykdomos programos „Tremties ir kalinimo vietos“ tikslas – rinkti ir išsaugoti buvusių tremtinių, politinių kalinių atsiminimus, nuotraukas, eksponatus – patirtų išgyvenimų liudijimus. Sukauptų daugiau kaip 70 tūkst. atsiminimų rankraščių ir apie 50 tūkst. nuotraukų archyvų pagrindu sudaryti keturi leidiniai, rengiamos daugiatomės „Didžiųjų tremčių“, „Lietuvos gyventojai Gulago lageriuose“ serijos. Šiuo albumu siekiama per nuotraukose pasakojamas politinių represijų aukų istorijas pažvelgti į Lietuvos žmonių – tremtinių ir politinių kalinių – išgyvenimus, patirtą persekiojimą, netektis, taip pat brutalaus totalitarinio režimo gniaužtuose išsaugotą laisvės troškimą, viltį ir žmoniškumą. Albumo skyriuose skaitytojai matys ryškų kontrastą tarp gyvenimo, kurto nepriklausomoje Lietuvos Respublikoje, ir to, ką krašto gyventojams teko patirti atšiauriuose Sibiro taigos, Užpoliarės, Uralo kalnų papėdžių, Centrinės Azijos ir Tolimųjų Rytų regionuose – tremties vietose ir Gulago lageriuose, išsibarsčiusiuose po visą sovietinės imperijos teritoriją.

Prisimename tamsiausius istorijos puslapius

XX a. totalitarinių Sovietų sąjungos, nacistinės Vokietijos ir Kinijos režimų teroras nusinešė milijonus žmonių gyvybių. Režimo priešų izoliacija, naikinimas, gyventojų masiniai areštai ir deportacijos buvo neatskiriama visų jų politikos dalis. Šiandieninė Rusijos karinė agresija Ukrainoje, augantys vidaus gyvenimo suvaržymai pačioje Rusijoje, nuolatinis istorijos perrašinėjimas, politinių represijų aukų atminimo ženklų naikinimas – akivaizdžios retotalitarizacijos pastangos – verčia nuolat prisiminti tamsiausius žmonijos istorijos puslapius.

Kam skirtas šis leidinys

Leidinyje skirtas plačiam skaitytojų ratui: asmenims, patyrusiems sovietų represijas, jų artimiesiems, užsienio skaitytojams, besidomintiems sovietų okupuotos Lietuvos istorija. Taip pat

nuotraukomis pasakojamos Lietuvos žmonių tremtinių ir politinių kalinių – gyvenimo istorijos yra nepamainomi autentiški šaltiniai mokytojams ir mokiniams, besigilintiems į sudėtingą, kupiną sukrėtimų ir išbandymų XX a. Lietuvos istoriją, suvokiant Lietuvos gyventojų patirtis ir likimus tremtyje, Gulago lageriuose, teroro vykdytojų nesėkmes, nes brutalaus totalitarinio režimo gniaužtuose buvo išsaugotas laisvės troškimas, viltis ir žmoniškumas.

Koks šio albumo tikslas

Leidinyje skirtas Lietuvos Respublikos Seimo skelbtiems Tremtinių ir politinių kalinių metams paminėti. Rengiant šią vizualinę istoriją, buvo siekiama Lietuvos ir užsienio skaitytojams nuosekliai ir patraukliai pristatyti sovietų represijų istoriją

1941 m. tremtinys Petras Barzda, buvęs Merkinės policijos nuovados viršininkas. Slavgorodas, Altajaus kr., 1960 m. (1942 m. P. Barzda suimtas tremtyje už antisovietinę veiklą. Kalintas iki 1955 m. Paleidus iš lagerio, grąžintas į tremtį pas šeimą)

Stanislavos Žilinskaitės-Prusak ir Isako Prusako tremtyje gimę vaikai prie savo namo (iš kairės): Vladimiras, Eduardas ir Silvija. Oliokminskas, Oliokminsko r., Jakutija, 1957 m.

Šunų kinkinys šiaurinėje Jakutijoje. Tit Arų apylinkės, apie 1955 m. Brolių Ipolito ir Alfredo Žitkevičių nuotrauka (šunys – pagrindinė susisiekimo priemonė Arkties vandenyno pakrantėse ir didžiųjų Lenos, Janos upių deltose. Kinkinių varovai – kajūrai (nencų k.) tam, kad išgyventų, turėdavo išmokti orientuotis užšalusiame Lenos protakose)

pasakojant jas patyrusių žmonių likimus, įprasminančius nepriklausomą Lietuvą, tremtį, įkalinimą ir viltis bei jų išsipildymą sugrįžti į Lietuvą. Albumas skiriamas visų represuotųjų atminimui. 1953 m., prieš septyniasdešimt metų, vieno brutaliausių XX a. diktatorių Josifo Stalino mirties išvakarėse, iš Lietuvos į Sovietų sąjungos gilumą išgabentos paskutinės masinių trėmimų aukos. Iš viso iki 1953 m. į tremtį išvežta 132 tūkst. Lietuvos gyventojų, dar apie 156 tūkst. įkalinta sovietų lageriuose ir kalėjimuose. 1940–1990 m. sovietų okupuotoje Lietuvoje masinių represijų aukomis tapo apie 300 tūkst. gyventojų.

Nuo teroro nukentėjo visos etninės ir socialinės grupės, gyvenusios Lietuvos teritorijoje: lietuviai, žydai, lenkai, vokiečiai ir kiti; valstiečiai, karininkai, mokytojai ir visuomenininkai. Politinėmis represijomis siekta palaužti tautos priešinimąsi okupacijai, suardyti nepriklausomoje Lietuvoje susiformavusią visuomenės struktūrą, keisti krašto etninę sudėtį, eliminuoti iš visuomenės tiek okupaciniam režimui aktyviai besipriešinusius, tiek dėl savo socialinio statuso, giminystės ryšių „komunizmo statyboms“ netinkamus asmenis.

Kokių pasakojimų ar istorijų rasime šiame leidinyje

Leidinyje atspindėti pagrindiniai tremtinių ir politinių kalinių istorijų aspektai: gyvenimas, kurtas nepriklausomoje Lietuvoje, trėmimo ir areštų momentai, tremties ir kalinimo vietų bei regionų, kuriuose tremtyje ir lageriuose atsidūrė Lietuvos gyventojai, vaizdai, butis nelaisvėje, vaikų likimai, tremtį ir Gulagą patyrusių tautų įvairovė, pasipriešinimas terorui bei sovietinių represijų atmintis. Politinių kalinių ir tremtinių nuotraukos yra ypač įtaigūs istoriniai šaltiniai, dažnai turintys net stipresnę poveikį žmonių sąmonei ir atminčiai nei tekstai. Kiekviena išlikusi nuotrauka savyje saugo sunkią, iššūkių kupiną istoriją. Masiniu reiškiniu tremtinių fotografijos tampa tik pačioje penktojo dešimtmečio pabaigoje ir šeštojo dešimtmečio pradžioje, kai tremties vietas pradeda reguliariai pasiekti siuntiniai iš sovietų okupuotos Lietuvos, o atokius Sibiro regionus palaipsniui užplūsta raudonarmiečių karo grobis – Rytprūsiuose, Vokietijoje ir kituose regionuose pavogti fotoaparatai bei kita technika. Galimybę į tremties vietas atsigabenti fotoaparatus turėjo vos keletas tremtinių. Iš daugumos jie buvo atimti trėmimo metu arba vykdant kratas tremtyje. Tremties nuotraukų, kuriose įamžintas tremtinių gyvenimas Antrojo pasaulinio karo metais, yra išlikę ypač mažai. Jos yra išskirtinės vertės istorijos šaltiniai.

Iki Stalino mirties fotografavimas lageriuose buvo slaptas ir retas. Yra nedaug penktojo dešimtmečio kalinių nuotraukų, kurias slapta padarė lagerio prižiūrėtojai, laisvieji darbuotojai, dirbę tuose pačiuose objektuose kartu su kaliniais, arba aplankyti atvykę giminaičiai (lankyti buvo galima iki 1947 m.).

(keliamą į 8 psl.)

Nuo Biržų iki Krasnojarsko

(atkelta iš 1 psl.)

„Netgi ten, kur nėra jokios bažnyčios, galima melstis. Net tada, kai trūksta duonos, reikia mokytis ir vaduotis iš tamsos. To netgi sunkiausiomis tremties sąlygomis savo vaikams siekusi mano motina“, – sako Felicija.

Garbinga giminės istorija

Felicijos tėvelis Juozas Balbieris gimė 1899 m. Kirdonių kaime, Biržų apskrityje. Buvo žinomas, šviesus žmogus. Gyveno nuosavame name Biržuose, Bažnyčios gatvėje. Jaunystėje jis mokėsi Kauno karo mokykloje, 1923 m. dalyvavo Klaipėdos sukilime. Tačiau kariškiu netapo. 1923–1929 m. mokytojavo Krakų ir Astravo pradžios mokyklose. Nutaręs keisti profesiją, baigė kooperacijos kursus, tad Biržuose atidarė ūkio reikmenų parduotuvę, Rotušės gatvėje pasistatė mūrinį gyvenamąjį namą. Vedė Elžbietą Sprindytę, 1928 m. gimė dukrelė Regina, po penkerių metų – sūnus Aloyzas. Felicija gimė jau 1939 m. rugsėjį, tad trėmimo į Sibirą metu neturėjo ir dvejų metų...

Balbierių šeima buvo tremiama 1941 m. birželio mėnesį. Su tėveliais iškeliavo į nežinomą kraštą ir trys vaikai: 12 metų Regina, 5 metų Aloyzas ir vos 1,5 metų turėjusi Felicija. Jiems buvo leista pasiimti 50 kilogramų mantos. Pasiėmė dvi antklodes, drabužių, patlį lašinių, apie du kilogramus cukraus ir namuose buvusios duonos. Norėjo ir daugiau maisto pasiimti, bet sribas pakilnojo maišą ir pasakė: „Jau bus 50 kilogramų“. Aloyzas dar spėjo pačiuoti savo turtą – dėžutę su kabliukais žvejybai. Ir išsivarė... Balbieriai gyveno prie bažnyčios, tad Elzbieta su mažąja dukrele Felicija sukniubo prie jos tvoros pasimelsti.

Prieš trėmimą, dar birželio 13-ąją, į Biržų stotį buvo atvartyta daug vagonų. Po to kelias paras riedėjo sunkvežimiai su tremiamaisiais. Kai privažiudavo prie pat vagonų, juos apsupdavo ginkluoti kareiviai. Kartą kareiviai prie vagono atitempė lovą su iš jos nebeapsikeliančiu senoliu. Jam buvo pasakyta: „Kai prisistatys tavo sūnus, gal tave ir paleisim“. Moterys su vaikais, net naujagimiais, gimnazistai, mokytojai, ūkininkai...

Lietuvių apsaugininkų lydimas ešelonas, kuriame buvo vežami Balbieriai, pasiekė Naująją Vilnią. Čia tremtinius turėjo perimti rusų apsaugininkai, tačiau sutrukdė prasidėję vokiečių aviacijos antskrydžiai. Apsaugininkai patys tapo savotiškais belaisviais. Palikę ant bėgių vagonuose užrakintus tremtinius, jie vis dažniau bėgdavo slėptis.

Iki Krasnojarsko ešelonas riedėjo

mėnesį. Praleisdavo su karine amunicija ir ginklais į frontą skubančius karius, tad nuolat stoviniudavo atsarginiuose keliuose. Krasnojarske uniformuoti pareigūnai jėga ir keiksmiais nuo klykiančių tremtinių šeimų atskyrė vyrus. Balbieriams pasisekė: Juozas liko kartu su šeima.

Ant savo atsivežtų daiktų sėdinčius

Gydytoja Felicija Balbierytė-Karpalova

Tėveliai Juozas ir Elzbieta per Felicijos krikštynas. Biržai, 1939 m. rugpjūčio 23 d.

Iš čia Biržuose į tremtį iškeliavo Balbierių šeima...

tremtinius lyg vergus apžiūrinėjo ir rinkosi suvažiavę „kolchozų“ atstovai. Balbieriai pateko į Novosiolovo rajoną, kurį nuo Krasnojarsko skyrė dvejų šimtų dvidešimt dvejų kilometrų vandens kelias Jenisejaus upe. Iki kolūkio buvo dar 12 kilometrų. Čia Balbierių šeima ir Birutei Morkūnaitei su mama Apalonia buvo skirta vieno kambario trobelė su stagarais apaugusiu stogu. Pasitęsę ant grindų ką turėjo, kelionės išsekinti atvykėliai pragulėjo dieną, naktį ir dar ilgiau. Lietuvius, valgančius tiesiog ant krosnies „rinkių“ iš miltų iškeptas „lepioškas“, smalsiai apžiūrinėjo prie durų besibūriuojantys valstiečiai.

Tremties vargai

Vietos gyventojai gyveno tokiose pat apžėlusiose trobose, tik guoliui ant grindų pasiklodavo kailių. Prie trobos durų stovėdavo „katka“ (kubilas), pripildytas upės vandens. Išmoko valgyti visokias žoles: balandas, dilgėles, pinavijų žiedų pumpurus, įvairias (net nepažįstamas) šakneles.

Frontui tinkamų vyrų kolūkyje greitai neliko. Kiekvieną rytą moteris į dar-

bą ragindavo vienaakis tamsaus gymio brigadininkas. Vietiniai gyventojai papasakojo apie didelį šio krašto žemių derlingumą, minimalų trąšų naudojimą. Vasarą akimis neapdrėpiamuose plotuose atvykėliai rišo mašina pjaunamų kviečių pėdas ir statė jų gubas. Atokiai išmėtytuose rėžiuose moterys dirbo viena kitos nematydamos. Įsigurdindavo ir pasėdėti. Žiemą buvo dirbama laukuose prie kuliųjų kombainų. Pietums atveždavo karštos sriubos su gabalėliu mėsos. Juozas Balbierius, kad išmaitintų šeimą, dirbo įvairiausių darbus, net daugiau nei kiti tremtiniai.

1942 m. pavasarį į kolūkį buvo atsiųsti tremtinių tikrintojai. Atrinkti nelaimėliai didžiuliu laivu buvo nuplukdyti dar 3000 kilometrų prie Jenisejaus žiočių. Žinodami, kad šis kelias veda į mirtį, išlydintys kolūkiečiai juos apverkė. Balbierių šeima, kurioje tebuvo vienas darbingas žmogus, buvo palikta Novosiolove.

Tremtyje ūgtelėję Balbierių vaikai norėjo mokytis. To siekė ir tėveliai, supratę, kad tik mokslas jiems atvers sunkias gyvenimo duris. Felicija mena, kad tėtis savo broliui Jonui rašė: „Jonai, parduok paskutinius marškinius, bet vaikus išmokyk“. Dėdės šeima taip pat buvo ištremta, bet visi vaikai – Stasys, Stasytė ir Marytė Balbieriai – baigė aukštuosius mokslus.

Vyriausioji Balbierių duktė Regina tuo metu mokytis galimybių neturėjo. Kad padėtų išmaitinti šeimą, jai teko sunkiai dirbti, skaudėjo kojas, užpuolė votys. Daugelis sirgo maliarija.

Brolis Aloyzas labai norėjo tapti lakūnu, bet tremtinio vaikas tokios profesijos įgyti neturėjo teisės. 1952 m. nuvažiavo į Krasnojarską. Ten jį, aštuoniolikmetį, suėmė ginkluotas konvojus ir perdavė milicijai. Tik ryte buvo išleistas laikyti stojamųjų egzaminų į Miškų technikos institutą. Aloyzas mokslus baigė 1957 m. ir pagal paskyrimą išvyko dirbti į Bratską, ten sukūrė šeimą ir liko gyventi.

Felicija persirgo maliarija, plaučių uždegimu, vaikiškomis ligomis... Mama taip pat ilgai ir sunkiai sirgo. Sako, nuo bado ir upės vandens moteriai pradėjo skaudėti vidurius. Medicininė pagalba ten buvo minimali, tad gydėsi patys. Vaikai rinkdavo mamai uogas, į skruzdėlyną įkasdavo butelį su pasaldintu vandeniu, ištraukdavo su pasigamintu skruzdėlių spiritu, juo trindavo skaudamas vietas. „Nuo mažens šeimoje buvau „daktarė“, – prisimena Felicija. Visa tai didino norą jai tapti gydytoja.

(Bus daugiau)

Parengė
Stanislovas ABROMAVIČIUS

Kviečiame prisidėti prie LPKTS veiklos!

Kaip ir kasmet iki gegužės 1 dienos pajamų mokesčio dalį galite skirti Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungai arba jos filialui.

Tai galite padaryti prisijungę prie elektroninio deklaravimo sistemos <https://deklaravimas.vmi.lt> ir užpildžius formą FR0512.

Skirdami 1,2 procento, nurodykite šiuos duomenis: Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga (galima nurodyti ir konkretų filialą), kodas 300032645.

Jei jūs nedirbate, paraginkite tai padaryti savo dirbančius artimuosius! Dėkojame!

LPKTS pirmininkas Gvidas Rutkauskas

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“!

Prenumerata priimama bet kuriame „Lietuvos pašto“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos tel. +370 700 55 400, internetu „prenumeruok.lt“.

Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį.

Prenumeratos indeksas 0117.

1 mėn. – 4,48 Eur, 3 mėn. – 13,44 Eur,

6 mėn. – 26,88 Eur, 8 mėn. – 35,84 Eur.

„Tremtinio“ prenumerata – tai puiki dovana giminaičiui, draugui, kaimynui.

Balandžio mėnesio atmintinos datos

• **1948 m. balandžio 4 d.** įsakymu Nr. 4 vadovavimą Tauro apygardai perėmė Birutės rinktinės vadas, Lietuvos kariuomenės leitenantas J. Aleščikas-Rymantas, kartu pasilikdamas ir Birutės rinktinės vadu.

• **1946 m. balandžio 9 d.** Zigmas Drunga-Mykolas Jonas (perėmęs vadovavimą Tauro apygardai) atvyko į Lazdijų apskrityje esantį Žaliamiškį, į Šarūno rinktinę tartis dėl bendros kovos vedimo. Susitikime su A apygardos vadu Lietuvos kariuomenės pulkininku leitenantu Juozu Vitkumi-Kazimieraičiu abi apygardos buvo sujungtos. Vadovavimui buvo sudarytas Pietų Lietuvos Partizanų (PLP) štabas.

• **1946 m. balandžio 23 d.** Punios šile įvyko Pietų Lietuvos partizanų (PLP) štabo pareigūnų ir Dzūkų rinktinės vado Ažuolio susitikimas. Ažuolis sutiko su priimtais nutarimais. Buvo sutarta, kad Ažuolis įeis su Dzūkų rinktinė į A apygardą ir perims iš Kazimieraičio vadovavimą A apygardai, ir toliau likdamas Dzūkų rinktinės vado pareigose. Prie Dzūkų rinktinės buvo prijungta Karininko Juozapavičiaus grupė, veikusi Lazdijų aps., Seirijų valsč. ir Alytaus aps., Merkinės valsč. kairiajame Nemuno krante. Ažuoliui perėmus vadovavimą A apygardai, buvo pakeistas jos pavadinimas. Nuo 1946 m. gegužės 15 d. ji pradėta vadinti Dainavos partizanų apygarda.

• Prieš 80 metų, **1944 m. balandžio 25 d.** Marijampolės aps. Krosnos valsč. Šeštokų k. gimė pasipriešinimo sovietiniam okupaciniam režimui veikėjas, pagrindinio spaudos platintojas, žmogaus teisių gynėjas, politinis kalinys Petras Cidzikas (mirė 2019 m. sausio 21 d. Vilniuje).

• **1947 m. balandžio 27 d.** dėl išdavystės Marijampolės aps., Gulbiniškių k., kareiviai atrado Vytauto rinktinės štabo slėptuvę, vadinamą Seklyčia, kurioje buvo Vytauto rinktinės štabo viršininkas V. Vabalas-Kunigaikštis, Globos poskyrio viršininkas A. Pečiulis-Baritonas ir laikinai einanti Iždo poskyrio viršininko pareigas A. Senkutė-Pušelė („Užgavėnių baltas“ Marijampolėje organizatorė). Neturėdami vilties išsigelbėti, partizanai susisprogdino.

• **1948 m. balandžio 28 d.** žuvo vienas labiausiai pasižymėjusių ir ilgiausiai vadovavęs Žalgirio rinktinės vadas ir apygardos štabo viršininkas V. Štrimas-Šturmas.

Skelbimas

Balandžio 20 d. (šeštadienį) Vytauto Didžiojo karo muziejus kviečia į dvi vakarines ekskursijas, kurios vyks **17 ir 19 val.**, po Kauno tvirtovės VI fortą, karybos ir fortifikacijos paveldo objektą. Ekskursijų metu pamatysite ne tik mūrus, kareivines, parako sandėlius, centrinę poterną ir t. t., bet šįkart parodysim ir pavadėsim visiškai naujomis ir nelankytomis vietomis! Šių dviejų ekskursijų metu bus pasiūlyta išskirtinė galimybė eiti antruoju gynybiniu žiedu ir apžvelgti dar nelankytą kairinį puskaponierių. Po ekskursijos pakviesime užsukti į ekspozicijos edukacinę klasę, kur siūlysim pasi-
vaišinti arbata, apžiūrėti forto teritorijoje aptiktus radinius ir tiesiog pabendrauti.

Registruotis tel. +370 660 07 135. Teminės ekskursijos bilietų kainos: suaugusiems – 5 Eur; moksleiviams, studentams (pateikus pažymėjimą) – 2,50 Eur; šeimai (1–2 suaugusieji + 1 ir daugiau vaikų iki 18 m.) – 10 Eur.

Dalyvių skaičius yra ribotas.

Svarbu: kadangi šiuo metų laiku molinga forto žemė dėl drėgmės bus pažliugusi, savo pačių patogumui turėtumėte apsiauti atitinkamą avalynę. Antrasis forto žiedas taip pat pasižymi gana nelygiu reljefu, nepritaikyti vaikų vežimėliams.

Išėkitės ramybėje**Rimantas Žakys
1950–2024**

Gimė Irkutsko sr., Taišeto r., Solianaja gyv., tremtinių šeimoje. 1960 m. šeima grįžo į Lietuvą, apsigyveno Naujojoje Akmenėje. Rimantas mokėsi Naujosios Akmenės vidurinėje mokykloje, ją baigęs įstojo į Kėdainių profesinę technikos mokyklą, kur įgijo suvirintojo specialybę. Baigęs įsidarbino Kuršėnuose, Pavenčių cukraus kombinate, suvirintoju. 1968 m. sukūrė šeimą, pasistatė namus, užaugino vaikus. Po Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo ir užsidarius Cukraus kombinatui pradėjo savo verslą – gamino krosnis namų apšildymui. Į LPKTS Kuršėnų filialą įstojo 1999 m. rugsėjo 19 d. Buvo gabus ir darbštus, tačiau klastinga liga pakirto Rimanto sveikatą. Palaidotas naujosiose Kuršėnų parapijos kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame žmoną Ievą, vaikus ir vaikaičius.

LPKTS Kuršėnų filialas

**Jurgis Vytautas Mikalauskas
1930–2024**

Mikalauskų šeimoje augo penki vaikai. 1949 m. kovo 25 d. šeima buvo ištremta į Irkutsko srities Usolje Sibirsko rajono centro stotį Angara. Tremties dieną 19-mečio Jurgio Vytauto nebuvo namuose, nors sąrašuose buvo įrašytas. Jaunuolis nuolat turėjo slapstytis ir keisti gyvenamąją vietą. Taip tremties pavyko išvengti. Sukūrė šeimą su Brone Samalionyte, užaugino du sūnus, apsigyveno Kuršėnuose. 1989 m. sausio 22 d. tapo LPKTS Kuršėnų filialo nariu, buvo aktyvus. Palaidotas naujosiose Kuršėnų parapijos kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame žmoną Bronę, sūnų Kęstučio, Gedimino ir brolio Jurgio Algimanto šeimas bei artimus gimines.

LPKTS Kuršėnų filialas

Užjaučiame

Mirus Viktorui Bundzai, 1941 metų Komijos tremtiniui, nuoširdžiai užjaučiame artimuosius, gimines, tremtinių bendruomenės narius.

LPKTS Kauno filialas

Skelbimai

Balandžio 20 d. (šeštadienį) Kaune, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos buveinėje (Laisvės al. 39), vyks konferencija skirta paminėti **115-ąsias Adelės Dirsytės gimimo metines ir 65 metus nuo pirmojo rusų lageryje parašytos jos maldaknygės „Marija, gelbėki mus“ leidimo.** Prieš konferenciją – **10 val.** šv. Mišios Šv. Arkangelo Mykolo bažnyčioje. Konferencijoje pranešimus skaitys: kun. Andrius Končius („Adelės Dirsytės beatifikacijos bylos eiga Vatikane ir jos perspektyvos“), kun. Nerijus Pipiras („Ką reiškia mokyti XXI amžiaus Europą vilties? Adelės Dirsytės pavyzdys“), skulptorius Artūras Zienka (apie koplytstulpio A. Dirsytei kūrimo eigą), Politinių kalinių bendrijos „Kolyma“ garbės pirmininkas Algirdas Čiurlys („Adelė Dirsyte ir kolymiečiai“). Apžiūrėsime LPKTS muziejinę ekspoziciją. Kviečiame dalyvauti!

LPKB „Kolyma“

Balandžio 27 d. (šeštadienį) 11 val. Trečiojo amžiaus universiteto salėje (J. Basanavičiaus g. 7, Jonava) vyks Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Jonavos filialo 35-mečio šventė. Kviečiame gausiai dalyvauti. Teirautis tel. +370 678 19 307, filialo pirmininkė Irena Tamoševičienė.

Balandžio 27 d. (šeštadienį) 12 val. Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos salėje (Laisvės al. 39, Kaune) vyks Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio suvažiavimas. Delegatus kviečiame dalyvauti!

LLKS taryba

LPKTS buveinės salėje (Laisvės al. 39, Kaunas) atidaryta dailininko architekto, kultūros paveldo vertybių propaguotojo Jono Lukšės paroda „Kauno šventovės“. Autorius pristato 84 veikusių, daugelio ir neišlikusių iki šių dienų, įvairios paskirties, įvairių konfesijų šventovių simboliką, architektūrą.

Maloniai kviečiame besidominčius Kauno istorija aplankyti parodą darbo dienomis 11–16 val.

Tremtinys ISSN 2029-509X
www.lpkts.lt

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga
Įmonės kodas 300032645

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,
Tel. (8 37) 323 204, 8 667 39218
El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com
El. p. lpkts@lpkts.lt

Ats. sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365 AB „SEB“ bankas

Spausdino
spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“,
Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai. Tiražas 800 egz.
Kaina 1,00 euras.

Akimirkos iš XXXI LPKTS suvažiavimo

Palikimas ateities kartoms albumas „Ištremti iš Tėvynės“

(atkelta iš 5 psl.)

Masiniu reiškiniu fotografavimas lageriuose tampa 1954–1956 m., kai po Stalino mirties ir kalinių sukilimų pasikeitė kalnimo sąlygos ir atmosfera. Didžiąją dalį lagerio vaizdų fotografavo patys kaliniai, dalį nuotraukų padarė vietiniai laisvai samdomi fotografai. Lagerio nuotraukoms buvo kelta viena sąlyga – nebuvo galima fotografuoti lagerio administracijos ir konvojaus pareigūnų. Todėl kalnimo režimą atspindinčių nuotraukų yra labai mažai. Absoliuti dauguma jų yra

portretinės arba grupinės, siūstos artimiesiems arba dalytos likimo draugams kaip atminimas apie kartu praleistus sunkius kalnimo metus. Kaliniai fiksavo svarbius savo gyvenimo momentus: darbą, laisvalaikį, slapta šventas religines ir tautines šventes, laidotuves, gamtą. Taip jie paliko vieną unikaliausių šaltinių, pasakojančių apie kalinių patirtas represijas, kasdienybę, buitį, papročius, priešinimąsi okupacijai ir nutautinimui.

Iš tremtinio fotografo Vytauto Balčikonio (1929–2014) atsiminimų rank-

rašio: „Dar Lietuvoje buvau nusipirkęs tokį seną fotoaparata, jį kaip tai pasiėmiau. Labai norėjosi ir čia fotografuoti, tačiau fotomedžiagų – jokių. Kartą komendantas liepė visiems pristatyti savo nuotraukas, visi užriko, kad neturim. Aš prisipažinau, kad galiu padaryti nuotraukas, tačiau reikia medžiagų. Ir mane išleido į Tomską – 80 km pėstute iki Asino ir 100 km geležinkeliu. Taip aš iš vidurio taigos pirmą kartą patekau į didelį miestą. Tai jau buvo didelis pasiekimas ir atgaiva. Medžiagų atsivežiau, bet kaip tas nuotrau-

kas be elektros padaryti? Pabandžiau prie žibalinės lempos – gavosi. Būtina turėti raudoną lempą, tokios šviesos reikia. Radau sesers raudoną sijoną ir taip jį pritaikiau. Sibire pridariau daug ir neblogų nuotraukų ne tik sau, saviems, bet ir visam kaimui, ir tiems ukrainiečiams, moldavams tremtiniam. Sijonas, aišku, jau nebetiko savo pirmai paskirčiai, bet ir sesuo daug nuotraukų turėjo. Iš to turėjau ir kiek pelno, ypač kai komendantas visus suvarė.“

LGGRTC inf. ir nuotr.

Monika Juknevičiūtė ir Zuzana Čepaitė akmens kasykloje. Balchašas, Steplagas, Kazachija, 1954 m.

Matrosovo lageris Kolymos kalnų slėnyje. Berlagas, Magadano sr., 1956 m.